

พันธทิพย์ จงโกรย และ ชนมณี ทองใบ 2556: รูปแบบการกระจายเชิงพื้นที่ของพื้นที่เมืองและ
เมืองในประเทศไทย. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 141 หน้า

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์รูปแบบของการกระจายเชิงพื้นที่ของพื้นที่เมืองและ
แนวโน้มสถานะการเป็นเอกนครในประเทศไทย โดยศึกษาพื้นที่เมืองในระดับจังหวัดเท่านั้น วิธีการ
วิจัยเป็นการผสมผสานวิธีการเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ การรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพเน้นการ
แปลภาพถ่ายจากดาวเทียมประกอบการสำรวจภาคสนามโดยตรง ข้อมูลเชิงปริมาณรวบรวมจาก
เว็บไซต์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์เชิง
เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่าการกระจายเชิงพื้นที่ของพื้นที่เมืองในประเทศไทยยังคงเป็นแบบเอกนคร
คือ มีกรุงเทพมหานครเป็นเมืองโตเดี่ยวเพียงเมืองเดียว อย่างไรก็ตาม สถานะการเป็นเอกนครมี
แนวโน้มลดลง เนื่องจากค่าดัชนีความเป็นเอกนครหรืออัตราส่วนระหว่างประชากรในเมืองอันดับ
หนึ่งและประชากรในเมืองอันดับสองลดลงจาก 34.9 ในปี 2546 เป็น 23.9 ในปี 2553 ที่น่าสังเกต
คือ เมืองหาดใหญ่กลายเป็นศูนย์กลางเมืองใหญ่อันดับสอง ส่งผลให้จังหวัดสงขลาเลื่อนอันดับในการ
รองรับประชากรเมืองจากอันดับ 6 ในปี 2549 เป็นอันดับ 3 ของประเทศในปี 2553 นอกจากนี้
การขยายตัวของพื้นที่ของเมืองหลักมีลักษณะเกินขอบเขตการปกครอง เนื่องจากการขาด
ประสิทธิภาพในการบังคับใช้ผังเมืองรวมเพื่อควบคุมการใช้ที่ดิน ส่งผลให้พื้นที่เขตเมืองและส่วน
ขยายของกรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ และนครราชสีมา มีการเติบโตไปตามถนนสายหลักและมี
รูปร่างเหมือนหรือแตกต่างกันไปตามรูปแบบของโครงข่ายถนน จึงเสนอแนะให้รัฐบาลปรับ
ยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคที่เน้นความชำนาญของแรงงานและสภาพภูมิศาสตร์ของเมืองหลักในแต่ละ
ภาคเพื่อลดสถานะของการเป็นเอกนคร รวมทั้งการบังคับใช้มาตรการทางผังเมืองและการส่งเสริม
ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เกี่ยวเนื่องกำหนดกรอบการพัฒนาเมืองร่วมกันเพื่อแก้ปัญหา
ด้านการขยายตัวเกินเขตการปกครอง

Puntip Jongkroy and Chonmani Thongbai 2013: Patterns of the Spatial Distribution of Urbanized Areas in Thailand. Kasetsart University Research Development Institute, Kasetsart University. 141 pages

The research was aimed to analyze the patterns of spatial distribution of urbanized areas, and the trend of urban primacy in Thailand. Focus was on the urbanized area only at the provincial level. This research applied mixed methods with the emphasis on satellite image interpretation and direct field surveys to acquire qualitative data. Quantitative data was accessed from relevant offices' websites. To analyze, descriptive statistics and content analysis were used.

The research findings revealed that spatial distribution of urbanized areas in Thailand remained a 'primate pattern' having Bangkok as the only largest city at the size of metropolis. Nevertheless, there was a tendency of a declining condition indicating by the decrease of primacy index or ratio of the populations of the primate city and the second largest city from 34.9 in 2003 to 23.9 in 2010. The highlight was on Had Yai that became the second largest urban agglomeration. As a result, Songkhla shifted its city ranking from the 6th province that accommodated largest number of urban populations in 2006 to the 3rd in 2010. As cities grew over their jurisdictions due to the inefficiency in enforcing the master plan to control land use; the urbanized areas of Bangkok Metropolis, Chiang Mai and Nakhon Ratchasima provinces have freely expanded along road networks. The urban forms were developed accordingly. It is recommended to reformulate development strategies of regional centers to be emphasizing on the specialization and geographical conditions of each region in order to reduce the condition of urban primacy. In addition, planning measures should be enforced and coordination among local authorities in the connected urban areas should be facilitated in order that problems from being underbounded city can be solved.